

PROGRAM

de activitate a candidatului la postul de director al

Institutului Patrimoniului Cultural al AȘM dr. hab. Victor GHILAȘ

Motto: Prin știință spre cunoașterea
și valorizarea patrimoniului cultural național

Programul pe care îl propunem este expresia unei viziuni privind viitorul Institutului Patrimoniului Cultural în perioada anilor 2014-2018, având drept scop principal consolidarea, dezvoltarea cercetării științifice în domeniul arheologiei, etnologiei, artei și culturologiei, promovarea acestor domenii ale cunoașterii la nivel național și internațional și, nu în ultimul rând, eficientizarea, creșterea performanței științifice și sporirea prestigiului cercetătorului în societate. Soluțiile pe care le propunem sunt acelea de a conștientiza și de a avansa o veritabilă cultură a cercetării științifice.

La elaborarea prezentului program am ținut cont de o serie de factori, care creează premisele de evoluție ale științei academice în următoarea perioadă de timp cu orientarea ei pe direcțiile strategice definite la nivel național prin „Strategia de dezvoltare a științei și inovării 2020: Moldova cunoașterii”, „Strategia națională de dezvoltare: Moldova 2020” și valorificarea noilor oportunități oferite de programul-cadru european „Horizont 2020” ca instrument cheie de implementare a inițiativei emblematice a Uniunii Europene, ce își propune să contribuie la dezvoltarea unei societăți libere, democratice, bazate pe cunoaștere. Toate acestea impun o abordare responsabilă a managementului instituției de cercetare, care să servească nu doar intereselor științei, dar și obiectivelor societății în ansamblu pe termen mediu și lung.

Evaluarea obiectivă a realității economice, sociale și culturale din țară relevă faptul că, odată cu semnarea Acordului de Asociere la Uniunea Europeană, oportunitățile de asimilare a valorilor occidentale și, în consecință, de îmbunătățire a calității actului științific în Republica Moldova sunt evidente. Deschiderile oferite și valorificarea lor inteligentă ar asigura țării noastre o dezvoltare durabilă.

În același timp, ne propunem să continuăm lucrurile bune, începute în anii precedenți, obiectivul central constând în realizarea unui echilibru corect între cantitatea și calitatea produsului științific, între rezultat științific și impactul lui socio-cultural, între performanță profesională și recunoașterea ei de către societate. În acest sens, vom adopta și vom promova un set coerent de măsuri stimulative menite să susțină mediul științific instituțional, să încurajeze efortul creativ al cercetătorului și să-i ofere o perspectivă favorabilă de a persevera pe calea deschiderii de noi orizonturi în cunoaștere.

Programul inițiat este creat și propus pentru o construcție pe 4 ani, o construcție viabilă, primenitoare, bazată pe priorități, pe valorile corectitudinii și responsabilității, pe comportament proactiv, pe intervenție transformatoare și, în același timp, centrat pe aspecte conceptuale, strategice și factice, cu accent pe continuitate, pe conceperea și pilotarea schimbărilor în funcție de provocările apărute pe parcurs.

1. Considerații introductive. Abordare conceptuală

1.1. Societatea contemporană, în care se încadrează ireversibil omenirea este definită ca o societate a cunoașterii și, în același timp, ca o societate a organizațiilor (P.F.Drucker).

1.2. Societatea cunoașterii este societatea în care producerea și consumul de informație este cel mai important tip de activitate, informația fiind recunoscută drept resursă principală, iar mediul informațional, împreună cu cel social și cel cultural – un mediu de existență a omului.

1.3. Una din coordonatele de bază ale societății cunoașterii este dimensiunea ei culturală, care presupune un impact decisiv asupra cercetării, conservării și dezvoltării patrimoniului cultural material și imaterial.

1.3. Un rol determinant în afirmarea societății cunoașterii îl au organizațiile bazate pe cunoaștere, ele marcând convergența între două fenomene definitorii pentru natura umană - cel al cunoașterii și cel al organizării - într-o construcție socială unitară pentru ideile de competență colectivă, acțiune inteligentă și performanță durabilă.

1.4. Organizația bazată pe cunoaștere se regăsește în cadrul a două abordări complementare, care îi explică esența: a) pornind de la factori tehnologici și b) pornind de la factori organizaționali (manageriali).

1.5. Abordarea managerială tratează organizația bazată pe informații ca reprezentând modelul organizațional al secolului al XXI-lea și îi preconizează principalele caracteristici: componența dominată de profesioniști, numărul redus al nivelurilor intermediare de conducere ierarhică, asigurarea coordonării prin mijloace de factură non-autoritară - standarde, norme, reguli de cooperare etc. (P.F.Drucker).

În această ordine de idei, munca științifică de cercetare care urmează să fie desfășurată în Institutul Patrimoniului Cultural în perioada anilor 2015-2018 se va încadra în Direcția strategică „Patrimoniul național și dezvoltarea societății”, direcțiile științifice prioritare constituindu-le *Epistemologia fenomenelor istorice, artistice, culturale; Studiarea și valorificarea științifică a patrimoniului cultural național arheologic, etnografic și artistic din Republica Moldova, Cercetarea proceselor de adaptare a comunităților umane la noul mediu cultural.*

2. Misiunea Institutului Patrimoniului Cultural (IPC)

2.1. Desfășurarea activităților de cercetare în domeniile fundamentale ale științei și culturii (materiale și spirituale) de interes public național; cultivarea și promovarea științei (arheologică, etnologică, culturologică, a artelor) și a culturii naționale; susținerea și promovarea excelenței în domeniul științelor menționate; promovarea societății cunoașterii bazate pe știință și inovare.

2.2. Totodată, misiunea asumată de către IPC urmează a fi concepută ca o joncțiune a educației, prin formarea profesională a capitalului uman, a cercetării științifice, prin producerea cunoașterii și a inovării, ca una din dezideratele majore ale societății bazate pe cunoaștere. În același timp, prin dimensiunea culturală, cercetarea în domeniul de referință își va păstra importanța primordială în cultivarea identității naționale, a coeziunii sociale și a unei culturi instituționale distincte.

2.3. Misiunea IPC urmează a fi proiectată pe următoarele coordonate definitorii:

- formare și perfecționare în domeniul fundamental al arheologiei, artelor, etnologiei, culturologiei concepute ca un nex indestructibil al educației, prin (a) dezvoltarea profesională a capitalului uman, a cercetării științifice, (b) producerea cunoașterii și a inovării, ca una din sarcinile primordiale ale societății bazate pe cunoaștere, (c) stimularea unui sistem dinamic, continuu, integrativ de pregătire a potențialului uman (training-uri, cursuri de specializare sau stagii doctorale, postdoctorale) dedicat științei, culturii naționale, societății și altor beneficiari;

- cercetare științifică în domeniul de referință și valorificarea rezultatelor în programe naționale și europene de cercetare-dezvoltare sau în cadrul acțiunilor de parteneriat;

- aprofundarea dialogului cu mediul universitar, uniunile de creație și societatea civilă, schimbul de opinii pe problematici circumscrise domeniului cu parteneri interni și externi;

- afirmarea constantă a comunității academice naționale ca for științific furnizor de cunoștințe utile societății bazate pe cunoaștere și promotor de știință în comunitate întru realizarea aspirațiilor societății moldovene în contextul valorilor europene;

- colaborare cu autoritățile statului prin elaborarea de studii, analize, evaluări pentru Președinție, Parlament, Guvern și alte instituții publice naționale.

3. Viziunea privind rolul esențial al Institutului Patrimoniului Cultural

3.1. Producerea, transmiterea, diseminarea și utilizarea de cunoștințe, care se desfășoară după patrulaterul algoritmic al cunoașterii: cercetare, dezvoltare, inovare, transfer către beneficiar;

3.2. dezvoltarea unor concepții, care definesc rolul științelor arheologice, etnologice, culturologice și a artelor în contextul noilor realități, formularea soluțiilor și a căilor de acțiune pentru modernizarea actului științific de cercetare-dezvoltare;

3.3. crearea, stimularea, îmbogățirea cunoașterii, focalizate pe domeniile de referință, în spațiul flexibilității, transparenței, performanței profesionale,

adaptabilității la piața cunoștințelor din domeniu, parteneriatul, cooperarea, comunicarea cu societatea civilă, elemente care asigură suportul societății informaționale.

4. Angajamentul

Mă angajez ca (a) elementele programului managerial, structura, ritmul și axul ideatic ale Institutului Patrimoniului Cultural să fie construite în spiritul tradiției academice; (b) să transform modul de organizare și funcționare a instituției pentru ca acestea să sprijine concret activitatea cercetătorilor, sectoarelor, secțiilor, centrelor, dar și să valorifice la nivelul excelenței toate rezultatele acestora, într-un parteneriat care să reprezinte corect interesele tuturor verigilor de cercetare științifică; (c) să contribuie la eficientizarea și modernizarea instituțională prin dezvoltarea unui sistem de cercetare dinamic și modern; (d) în activitatea managerială îmi asum principiile autonomiei instituționale, libertății academice, răspunderii publice, transparenței și eficienței administrative, disponibilitatea pentru un dialog permanent cu membrii colectivului; (e) voi fi corect, echidistant cu toți colaboratorii institutului, voi spune adevărul și vom lucra împreună; (f) nu promit mai mult decât pot face; (e) voi respecta echitatea și deontologia profesională.

5. Probleme-cheie în domeniul cercetării patrimoniului cultural

5.1. Hiatusuri privind inventarierea și documentarea patrimoniului cultural național (material și intangibil).

5.2. Informație deficitară privind patrimoniul cultural mobil.

5.3. Penurie informațională în domeniul metodologiilor științifice de protejare, conservare, restaurare și valorizare a patrimoniului cultural național.

5.4. Cunoștințe intuitive privind procesele interetnice din Republica Moldova neacoperite științific.

5.5. Deficiențe sursologice și științifice fundamentale privind patrimoniul cultural național.

5.6. Suport informațional și științific lacunar în domeniul artelor naționale.

5.7. Insuficiența studiilor privind teoria și practica activităților de salvagardare a patrimoniului cultural periclitat.

5.8. Lipsa suportului științific de protejare, conservare și punere în valoare a patrimoniului cultural național.

5.9. Insuficiența surselor de cunoștințe și informații noi cu caracter universal și tematic în domeniul de referință (dicționare, enciclopedii, lexicoane, lucrări interdisciplinare ș.a.).

5.10. Absența fondurilor pentru documentarea, salvagardarea și conservarea patrimoniului cultural al țării.

6. Repere în organizarea activității de cercetare științifică

Activitatea științifică în cadrul Institutului Patrimoniului Cultural va cuprinde două diviziuni principale:

a. cercetarea științifică fundamentală, care va ocupa poziția centrală în ansamblul investigațiilor, constând în căutarea, producerea și promovarea cunoașterii științifice și a cunoștințelor științifice fundamentale (teorii, repere conceptuale, soluții teoretice) în domeniul arheologiei, artelor, etnologiei și culturologiei. Stabilind aceste postulate, am reieșit din faptul că cercetarea științifică fundamentală are o dubla natură cultural-civilizatoare. Prin cunoașterea științifică și prin cunoștințele științifice fundamentale pe care le produce, cercetarea științifică fundamentală este, în primul rând, un element esențial de cultura, iar prin aplicabilitatea acestora în metodici și tehnici de predare, învățare, educare, socializare etc. ea este un element esențial de civilizație. Totodată, cercetările științifice fundamentale vor avea un caracter orientat, urmărind, în special, producerea de cunoștințe științifice relevante altor zone ale cercetării umanistice (istorice, filosofice, pedagogice, antropologice, sociologice ș.a.), precum și promovarea acestora către zona cercetării aplicate;

b. cercetarea științifică aplicată va avea și ea o pondere substanțială în ansamblul investigațiilor instituționale, urmând să înglobeze cunoștințele științifice fundamentale și cunoștințele empirice într-un produs finit (manuale, materiale cu caracter didactic, recomandări metodice, expertize științifice ș.a.).

7. Obiective majore în domeniul cercetării patrimoniului cultural

7.1. Articularea programelor de cercetare ale Institutului pentru anii 2015-2018 în concordanță cu obiectivele „Strategiei de dezvoltare a cercetării-inovării 2020: Moldova cunoașterii” cu orientarea pe direcțiile strategice definite la nivel național prin „Strategia de dezvoltare a culturii Republicii Moldova 2020”, precum și cu obiectivele din programul-cadru european „Horizont 2020”.

7.2. Dezvoltarea suportului științific în vederea valorificării patrimoniului arheologic, etnologic și artistic al țării în toată diversitatea lui.

7.3. Sporirea capacităților de cercetare, inventariere pe baze științifice avansate și punere în valoare a patrimoniului cultural național și local.

7.4. Valorificarea științifică prin mijloace moderne a patrimoniului cultural național (material și imaterial) pentru creșterea vizibilității acestuia în societate.

7.5. Crearea (completarea) bazei de date electronice ale patrimoniului cultural național – digitizarea patrimoniului național (arheologic, mobil, de for public, comemorativ, etnologic, folcloric, artistic/audiovizual și vizual/ etc.).

7.6. Soluționarea problemei de sporire a capacității institutului de furnizare a noilor cunoștințe prin formarea unor nuclee și centre de excelență în profilurile de cercetare prioritare (arheologie, etnologie, culturologie, artă), care ar constitui surse interne de competență și expertiză științifică de înalt nivel, corelate cu cerințele strategice de dezvoltare pe termen lung.

7.7. Acoperirea exigențelor reprezentative pentru misiunea institutului privind valorificarea prin ediții restitutive, valorificarea științifică prin cercetări monografice a problemelor fundamentale din domeniul științelor de profil umanistic (moștenirea culturală, etnografică, artistică și procesele culturale, etnice, artistice contemporane din Republica Moldova în context național și european, procesul globalizării culturale și tendințele acesteia în societatea moldovenească contemporană ș.a.).

7.8. Asigurarea circulației produsului științific din domeniul patrimoniului cultural național în mediul social.

Vom urmări ca toate aceste deziderate să fie realizate prin: întărirea potențialului instituțional; utilizarea eficientă a resurselor umane și financiare; formarea și educația profesională continuă; întărirea capacității de prospectare prealabilă, cu estimarea corectă a evoluției, dezvoltării cercetării și inovării în domeniu.

8. Direcții de acțiune

Pentru realizarea obiectivelor schițate mai sus, în cazul în care voi fi ales în funcția de director al Institutului, vor fi propuse și vor fi întreprinse următoarele acțiuni:

8.1. Desfășurarea în cadrul Institutului Patrimoniului Cultural a analizei SWOT întru (a) identificarea soluțiilor necesare dezvoltării instituționale viitoare cu radiografia potențialului uman, instituțional și de infrastructură, cu punerea în lumină a punctelor tari și slabe în relație cu oportunitățile și perspectivele de dezvoltare existente în sfera științei și inovării la momentul actual; (b) stabilirea unui model de management coerent, eficient și competitiv; (c) folosirea elementelor de analiză în planificarea activităților ulterioare ale domeniului.

8.2. Reconfigurarea modului de organizare a actului de cercetare științifică prin implementarea sistemului de planificare integrată, care vizează convergența obiectivelor cu resursele alocate, în raport cu prioritățile și direcțiile prioritare de activitate științifică ale institutului.

8.3. Stabilirea principiilor de evaluare a calității și eficienței actului de cercetare științifică în baza indicatorilor scientometrici (de produs, rezultat și eficiență).

8.4. Evaluarea proceselor de integrare culturală a populației din Republica Moldova în mediul cultural național și european.

8.5. Investigarea patrimoniului artistic din Republica Moldova în contextul cultural regional și european cu referire la domeniul artelor vizuale și audiovizuale în perioada post-totalitară.

8.6. Efectuarea cercetărilor științifice a patrimoniului cultural aflat în pericol de dispariție.

8.7. Valorificarea științifică a patrimoniului cultural național prin elaborate tematice (Atlasul etnografic al Republicii Moldova, Istoria artelor (pe domenii), Albume de patrimoniu cultural național, Registre ale patrimoniului cultural al țării (situri arheologice, monumente istorice, de for public, comemorative etc.).

8.8. Întregirea misiunii Institutului Patrimoniului Cultural cu o dimensiune de formare profesională continuă și de atestare periodică a cercetătorilor. Participarea cercetătorilor la programe de formare profesională pentru dezvoltarea personală și creșterea performanței în cariera științifică.

8.9. Motivarea cadrelor științifice, recunoașterea rolului social al acestora prin respectarea demnității și autonomiei profesionale.

8.10. Încurajarea inițiativei cercetătorilor în desfășurarea și elaborarea demersului științific după modelul centrelor europene de cercetare.

8.11. Înființarea unor poli de competitivitate și promovarea schimburilor științifice între subdiviziunile de cercetare din cadrul Institutului Patrimoniului Cultural și cele din străinătate.

8.12. Atragerea și susținerea tinerilor cercetători.

8.13. Perfecționarea organigramei instituționale și a paradigmei funcționale a institutului în scopul optimizării activității de cercetare și a managementului instituțional.

8.14. Identificarea modalităților de armonizare, de conjugare a principiilor formulei structurale a Institutului – static și flexibil, aplicarea acestuia din urmă fiind determinată de punerea în aplicare a proiectelor de cercetare ca formă principal de organizare a investigație științifică; alegerea (angajarea) cercetătorilor prin concurs.

8.15. Atragerea surselor financiare extrabugetare, prin implicarea unor sponsori din sectorul privat, a partenerilor din străinătate și locali (persoane fizice și juridice), care dispun de astfel de resurse. Identificarea și asocierea cu sponsori care au ca misiune susținerea științei umanistice.

8.16. Modernizarea infrastructurii științifice prin noi achiziții și dotări, necesare cercetării de performanță (spații de muncă, birotică, papetărie, hârtie, articole din hârtie, instrumente de scris, consumabile pentru imprimante cu jet de cerneală, laser, multifuncționale).

Plecând de la ideile expuse, avem convingerea că realizarea acțiunilor schițate întru atingerea obiectivelor trasate ar favoriza crearea unui cadru organizatoric și instituțional, a unui spirit de cercetare inovatoare, în care ar putea să se găsească și să se aplice metode, tehnici și proceduri de lucru menite să optimizeze cercetarea și, mai apoi, să promoveze și să valorifice rezultatele științifice la diferite nivele și în diferite medii de activitate, va stimula desfășurarea unui set de activități culturale cu impact social pe termen lung.

Dr. hab. Victor GHILAȘ